

[Pradžia](#) > ... > [Jūsų Teisės](#) > [Nusikaltimų Aukos](#) > [Nukentėjusiųjų Teisės Pagal Šalis](#) > 1 - Mano, kaip nusikaltimo aukos, teisės

1 - Mano, kaip nusikaltimo aukos, teisės

Kokią informaciją gausiu iš institucijos (pvz., policijos, prokuratūros) po to, kai buvo padarytas nusikaltimas, bet anksčiau nei apie jį pranešiu?

Pagal Baudžiamojo proceso įstatymą reikalaujama, kad prokuroras ir tyrimo institucija prieš bet kokią procesinį veiksma informuotų asmenis, kurių atžvilgiu vykdomi teisėsaugos veiksmai, apie jų teises ir pareigas.

Apie nusikaltimus prokurorui arba tyrimą atliekančiai institucijai galima pranešti žodžiu arba raštu. Pranešimą taip pat gali priimti kita institucija arba teismas, kuris tą pranešimą nusiųs tyrimą atliekančiai institucijai. Įstatyme nenustatyti jokie pranešimui apie nusikaltimą taikomi formalumai; apie nusikaltimus galima pranešti surašant raštą, paprastu arba elektroniniu paštu arba asmeniškai.

Baudžiamasis procesas vyksta vengrų kalba, tačiau vengrų kalba nekalbanti auka gali vartoti savo gimtąją kalbą arba bet kurią kitą savo pasirinktą kalbą. Net jeigu auka kalba vengrų kalba, ji baudžiamajame procese gali vartoti savo nacionalinę kalbą. Auka neprivalo sumokėti vertimo raštu ir žodžiu išlaidų, be to, ji negali būti įpareigota iš anksto sumokėti arba padengti tokias išlaidas.

Nusikaltimo auka turi teisę gauti paramą iš paramos aukoms tarnybos paramą, jeigu aukomis tapo fiziniai asmenys, kurių asmeniui ar turtui Vengrijos teritorijoje buvo padarytas nusikaltimas arba nusikalstama veika, ir jeigu aukomis tapo bet kurie fiziniai asmenys, kurie dėl jų turtui Vengrijos teritorijoje padarytų nusikaltimų arba nusikalstamų veikų patyrė tiesioginių sužalojimų, visų pirma kūno sužalojimų arba emocinių sukrėtimų, psichinį šoką arba ekonominių nuostolių, jeigu tokie asmenys yra: Vengrijos piliečiai, bet kurios ES valstybės narės piliečiai, bet kurios ne ES šalies piliečiai, teisėtai gyvenantys Europos Sąjungos teritorijoje, asmenys be pilietybės, teisėtai gyvenantys Vengrijos teritorijoje, prekybos žmonėmis aukos arba bet kurie kiti asmenys, kurie laikomi tinkamais atsižvelgiant į tarptautines sutartis, sudarytas tarp jų atitinkamų pilietybės valstybių ir Vengrijos, arba remiantis abipusiškumo principu.

Valstybė teikia paramos paslaugas aukoms įvertinusi jų poreikius; šios paslaugos gali apimti aukų interesų apsaugos palengvinimą, nuolatinės piniginės pagalbos teikimą, įrodymų apie aukos statusą suteikimą, liudytojų apsaugą ir saugaus apgyvendinimo suteikimą. Jei tenkinamos teisiškai apibrėžtos sąlygos, auka taip pat turi teisę gauti valstybės kompensaciją.

Be to, gali būti priimama nutartis dėl aukos asmens apsaugos, jeigu smurtiniai veiksmai prieš asmenis arba nusikalstamos veikos, kuriomis sukuriama kolektyvinis pavojus asmenims, aukų atžvilgiu yra suplanuojami arba padaromi siekiant pakenkti arba sutrukdyti aukų dalyvavimui baudžiamosiose bylose arba jų teisių įgyvendinimui ir pareigų vykdymui arba jeigu toks nusikaltimas yra įmanomas. Prašymai gali būti pateikiami arba registruojami teisme, tai gali padaryti prokuroras arba tyrimą atliekanti institucija, kuri nagrinėja baudžiamąją bylą.

Nusikalstamų veikų žmogaus fizinei neliečiamybei arba laisvei prevencijos arba nutraukimo tikslais asmens apsauga – tai aukos privataus būsto arba kitos gyvenamosios vietos apsauga, taip pat eismo maršrutų apsauga ir saugus dalyvavimas baudžiamojoje byloje ir atliekant kitus oficialius veiksmus.

Asmens apsauga visų pirma suteikiama vykdant reguliarių patruliavimą, techninėmis priemonėmis, nuolatinio ryšio palaikymo priemonėmis, apsauginių drabužių parūpinimu ir, jei kiti asmens apsaugos būdai yra neveiksmingi, užtikrinant darbuotojų apsaugą, kuri gali būti suteikiama teisėsaugos institucijos, įgaliotos numatyti ir užtikrinti darbuotojų apsaugą, valdomoje vietoje.

Jei ypač didelio atgarsio sulaukusiame baudžiamajame procese dalyvaujančios aukos apsaugos negalima užtikrinti

asmens apsaugos priemonėmis, ta auka bendradarbiauja su institucija ir yra pavojingoje padėtyje ir dėl to būtina jai numatyti specialų apsaugos režimą, auka taip pat gali dalyvauti liudytojų apsaugos programoje, kurioje yra numatytas specialus apsaugos režimas, jeigu tenkinamos konkrečios papildomos sąlygos.

Tam tikrose bylose auka turi teisę būti atstovaujama per bylinėjimosi bendrininką ir, jeigu jis veikia kaip prokuroro funkcijas perėmęs privatus kaltintojas, teisę į teisinę pagalbą. Paprastai laikomasi taisyklės, kad aukai reikalingas toks bendrininkas ir teisinė pagalba, t. y., atsižvelgiant į tame pačiame būste gyvenančių asmenų pajamas, jei aukos mėnesinės grynosios pajamos neviršija atitinkamo minimalaus pensijos dydžio, nustatyto remiantis darbo santykiais (2017 m. 28 500 HUF), ir auka neturi turto, iš kurio galėtų sumokėti už teisines paslaugas.

Auka gali turėti teisę bet kuriame baudžiamosios bylos etape pareikšti civilinį ieškinį, siekdama kompensuoti iš kaltinamojo dėl nusikalstamos veikos padarytą žalą. Siekdama apsaugoti savo civilinį ieškinį, auka gali pateikti prašymą dėl kaltinamojo turto laikino arešto, kurį atliks teismas, jei bus pagrįstų pagrindų daryti prielaidą, kad ieškinį patenkinti gali būti sudėtinga. Teismas civilinio ieškinio klausimą išsprendžia sprendimu, kuriuo prašymą priima arba atmeta. Jei dėl šios priežasties būtų gerokai užvilktas procedūros užbaigimas arba jei kaltinamasis išteisinamas, arba jei pareiškimo nagrinėjimui iš esmės baudžiamajoje byloje sutrukdoma dėl kitų sąlygų, teismas liepia užtikrinti civilinio ieškinio vykdymą kitomis teisinėmis priemonėmis.

Auka turi teisę konkrečiomis sąlygomis dalyvauti tarpininkavimo procedūroje kartu su kaltinamuoju. Tarpininkavimo procedūra negali būti vykdoma be aukos sutikimo, ir net aukai sutikus ji nėra vykdoma automatiškai ir priklauso nuo daugybės kitų sąlygų.

Aukos ir jos atstovo nuosavos išlaidos, patirtos bylos nagrinėjimo metu, yra baudžiamosios bylos išlaidos, kaip ir aukos išlaidos, jos patirtos dėl savo kaip liudytojo dalyvavimo. Nors tokių išlaidų valstybė iš anksto neatlygina, liudytojo išlaidos atlyginamos po procesinio veiksmo. Kaltinamajam liepiama padengti baudžiamosios bylos išlaidas, jeigu kaltinamasis pripažįstamas kaltu.

Negyvenu ES šalyje, kurioje padarytas nusikaltimas (ES ir ne ES piliečiai). Kaip saugomos mano teisės?

Baudžiamųjų bylų įstatyme nustatyta teisių, susijusių su bylomis, kurios priklauso Vengrijos jurisdikcijai nepriklausomai nuo pilietybės ir gyvenamosios vietos, apsauga. Paramos aukoms tarnyba bet kurios ES valstybės narės piliečiams teikia tokias pat paslaugas kaip ir Vengrijos piliečiams.

Kokią informaciją gausiu, jei pranešiu apie nusikaltimą?

Aukai apie sprendimą, kuriuo liepiama pradėti tyrimą, pranešama individualiai, tik jeigu apie nusikaltimą nepranešė auka. Be to, Bylų akte apibrėžiamos situacijos ir sprendimai, apie kuriuos aukai turi būti pranešama.

Auka turi teisę paprašiusi gauti informaciją, susijusią su jai padarytu nusikaltimu, informaciją apie sulaikyto asmens paleidimą arba pabėgimą, lygtinį paleidimą, galutinį išteisinimą arba pabėgimą, taip pat apie asmens, nuteisto laisvės atėmimo bausme, kalnimo kalėjime vykdymo nutraukimą, asmens, nuteisto kardomuoju kalnimu, išlaisvinimą arba pabėgimą, taip pat apie kardomojo kalnimo bausmės vykdymo nutraukimą, priverstinai gydomo asmens išlaisvinimą arba pabėgimą, priverstinai gydomo asmens išlaisvinimą, išėjimą be leidimo ir leidimą adaptuotis ir, jaunų nusikaltėlių perauklėjimo atveju, laikiną arba nuolatinį paleidimą, išėjimą be leidimo ir jaunų nusikaltėlių perauklėjimo nutraukimą.

Aukai visų pirma būtina pranešti apie šiuos sprendimus: paskirti ekspertą, sustabdyti tyrimą, užbaigti tyrimą, nutraukti tyrimą, paskelbti kaltinamąją išvadą, nepateikti dalies kaltinamosios išvados duomenų, panaikinti kaltinimus ir priimti bet kuriuos kitus sprendimus, kuriuose yra su auka tiesiogiai susijusių nuostatų, taip pat priimti galutinį nuosprendį.

Auka turi būti informuojama apie visų procesinių veiksmų, kuriuose ji gali dalyvauti, vietą ir datą. Tokie veiksmai – tai eksperto apklausa tyrimo, patikrinimų, nusikaltimo vietos rekonstrukcijos, kaltinamųjų tapatybės atpažinimo, taip pat teismo nagrinėjimo metu ir per viešus teismo posėdžius.

Tyrimo metu auka gali sužinoti ir už užmokestį gauti bet kokių eksperto išvadų ir su tyrimo veiksmis susijusių dokumentų, kuriuose ji gali dalyvauti, kopijas, taip pat gali gauti kitų dokumentų kopijas, jei tai neprieštarauja

tyrimo interesams. Baigus tyrimą, aukai leidžiama išnagrinėti visus dokumentus, susijusius su jai padaryta nusikalstama veika.

Tyrimo metu auka gali paduoti apeliaciją arba skundą dėl visų sprendimų, kuriuose yra su ja tiesiogiai susijusių nuostatų. Auka gali paduoti skundą dėl, be kita ko, sprendimų, kuriais atmetamas pranešimas apie nusikaltimą, arba sprendimų, kuriais sustabdomas arba nutraukiamas tyrimas.

Jei pranešimas apie nusikaltimą atmetamas arba tyrimas nutraukiamas, o tam tikrais atvejais, kai dėl dalies kaltinimų buvo pateikti oficialūs kaltinimai ir aukos skundas nedavė pageidaujamo rezultato, auka, atsižvelgdama į įstatyme nustatytą terminą, gali veikti kaip prokuroro funkcijas perėmęs privatus kaltintojas. Auka taip pat gali veikti kaip prokuroro funkcijas perėmęs privatus kaltintojas, jei prokuroras, atlikęs tyrimą, nenustato nusikalstamos veikos sudėties, dėl kurios reikia vykdyti baudžiamąjį persekiojimą, arba jei prokuroras neperėmė atstovavimo funkcijų iš privataus kaltintojo. Auka, kuri veikia kaip prokuroro funkcijas perėmęs prokuroras, gali per savo advokatą pateikti pareiškimą dėl baudžiamojo persekiojimo, taigi ir kaltinimą savo iniciatyva kaltinamojo atžvilgiu.

Nagrinėjant bylą teisme, auka gali apskusti tik sprendimą iš esmės dėl civilinio ieškinio, bet ne patį sprendimą iš esmės. Nagrinėjant bylą teisme, auka gali veikti kaip prokuroro funkcijas perėmęs privatus kaltintojas, jeigu prokuroras panaikino kaltinimus.

Ar turiu teisę gauti nemokamas vertimo žodžiu ar raštu paslaugas (kai kreipiuosi į policiją ar kitas institucijas arba tyrimo ar teismo nagrinėjimo metu)?

Baudžiamoji byla vedama vengrų kalba, tačiau vengrų kalbos nemokėjimas nebus diskriminavimo pagrindas. Baudžiamojoje byloje galite žodžiu ir raštu vartoti savo gimtąją, regioninę arba mažumos kalbą arba kitą kalbą, kuria kalbate. Šiais atvejais turite teisę į jums skirtų dokumentų nemokamą vertimą žodžiu ir raštu.

Kaip institucija užtikrina, kad suprasčiau ir būčiau suprastas (jei esu vaikas; jei turiu negalią)?

Institucija stengsis bendrauti su jumis paprastu ir lengvai suprantamu būdu žodžiu ir raštu. Informacija apie jūsų teises ir pareigas bus perduodama lengvai suprantamu būdu atsižvelgiant į jūsų būklę ir asmeninius gebėjimus. Žodinio bendravimo metu taip pat reikalaujama, kad institucija įvertintų, ar supratote jums perduotą informaciją, o jeigu nesupratote, institucija paaiškins jums tokią informaciją arba pranešimą. Jei esate nepilnametis arba turite negalią, bendraudama su jumis institucija privalo imtis būtinų atidumo priemonių. Jei turite klausos negalią, esate kurčnebylis, galite prašyti, kad jums vertėjautų gestų kalbos vertėjas arba vietoj apklausos galite pasirinkti padaryti rašytinį pareiškimą.

Paramos aukoms tarnybos

Kas teikia paramą aukoms?

Valstybės lygmeniu aukos apsaugą ir teisinės pagalbos funkcijas įgyvendina sostinėje veikiančios vyriausybės įstaigos ir 19 apygardų. Jei tapote nusikaltimo auka, vyriausybės agentūros nemokamai suteiks jums asmeninę pagalbą, t. y. jūs gausite

- informaciją apie savo teises ir galimybes;
- emocinę paramą;
- praktinę pagalbą ir teisinę konsultaciją paprastose bylose;
- jūsų aukos statuso patvirtinimą;
- taip pat gali būti teikiama nuolatinė piniginė pagalba remiantis prašymu, pateiktu per 5 dienas nuo atitinkamo nusikaltimo padarymo.

Teikdamos teisinę pagalbą, vyriausybės įstaigos teikia jums nemokamą teisinę konsultaciją bylose, kuriose faktai yra pakankamai akivaizdūs, o jei jums reikalinga finansinė parama, jums gali būti suteiktos teisinės paslaugos (pvz., dokumentų parengimas) – teisinė pagalba už baudžiamosios bylos ribų ir pasamdytas bylinėjimosi bendrininkas baudžiamojoje byloje.

Budapešto ir apygardų kontaktinius duomenis galite rasti adresu <http://www.kormanyhivatal.hu/>, o papildomą informaciją apie paramą aukoms ir teisinę pagalbą – adresais <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/aldozatsegito-szolgalat> ir <http://igazsagugyihivatal.gov.hu/jogi-segitsegnyujtas>.

Jei tapote nusikaltimo auka, be valstybinės paramos aukoms organizacijų, taip pat galite kreiptis į įvairias pilietines organizacijas, pavyzdžiui:

- WHITE RING labdaros organizacija, kuri yra organizacijos „Victim Support Europe“ narė, teikia finansinę, teisinę, psichologinę ir kitokią paramą, taip pat padeda nusikaltimų aukoms ir jų giminaičiams, kuriems parama iš esmės reikalinga dėl jų socialinės padėties (<http://fehergyuru.eu/>),
- nacionalinė informavimo telefonu krizių atveju tarnyba (*Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat*) teikia pagalbą smurto šeimoje, vaiko išnaudojimo, prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms ir prireikus gali pasirūpinti jų apgyvendinimu (<http://bantalmazas.hu/>),
- „NGO ESZTER Ambulance“ (*ESZTER Alapítvány és Ambulancia*) teikia nemokamo vaikų ir išnaudotų ir traumotų suaugusiųjų psichologinio gydymo ir reabilitacijos paslaugas ir teisinę informaciją bei konsultacijas (<http://eszteralapitvany.hu/>),
- NVO NANE moterų teisių asociacija veikia kaip nemokama pagalbos linija ir teikia asmeninę teisinę pagalbą, taip pat psichologinio ir socialinio konsultavimo paslaugas smurto šeimoje aukomis tapusiems suaugusiesiems ir nepilnamečiams (<http://nane.hu/>).

Ar policija automatiškai mane nukreips į paramos aukoms tarnybas?

Jei į policiją kreipiatės kaip nusikaltimo auka, iš policijos gausite atitinkamą paramos aukoms tarnybos pranešimą ir būsite informuotas apie jums prieinamas paramos aukoms galimybes, o paprašius policija išduos reikalingą sertifikatą, kuris bus perduotas jums arba nusiųstas paramos aukoms tarnyboms.

Kaip saugomas mano privatumas?

Baudžiamojo proceso metu turi būti gerbiamos jūsų asmeninės teisės ir byloje dalyvaujančių asmenų teisė į pagarbą, be to, draudžiama be reikalo atskleisti jūsų privačius duomenis. Šiuo tikslu, jeigu jums, kaip liudytojui, būtina duoti parodymus, galite prašyti, kad jūsų duomenys būtų tvarkomi konfidencialiai, ir nuo to laiko jie bus atskleidžiami tik bylą nagrinėjančiai institucijai.

Ar turiu pranešti apie nusikaltimą prieš kreipdamasis į paramos aukoms tarnybą?

Kad valstybinė paramos aukoms tarnyba teiktų paslaugas, pranešimo apie jums padarytą nusikalstamą veiką pateikimas nėra būtinoji tokių paslaugų suteikimo sąlyga; vis dėlto teisę gauti piniginę pagalbą (kompensaciją, nuolatinę piniginę pagalbą) turėsite tik jeigu pateiksite rašytinius baudžiamosios bylos pradėjimo įrodymus.

Asmens apsauga, jeigu man kyla pavojus

Asmeninę apsaugą galite gauti po to, kai inicijuojama baudžiamoji byla. Jei dėl jūsų dalyvavimo baudžiamojoje byloje atsiduriate grėsmingoje situacijoje, galite bylą nagrinėjančios institucijos prašyti, kad jums, kaip aukai arba liudytojui, arba jūsų šeimos nariams būtų suteikta asmeninė apsauga. Asmens apsaugos priemonės gali inicijuoti byloje tyrimą atliekanti institucija, prokuroras arba teismas, o sprendimą priims policija, kuri suteikia asmeninę apsaugą.

Jei turite būti apklausiamas kaip liudytojas ir jūsų parodymai yra susiję su esminėmis konkrečios rimtos bylos aplinkybėmis, jums gali būti suteikta speciali apsauga, jeigu parodymų, kurių iš jūsų tikimasi, negalima pakeisti ir jeigu dėl jūsų dalyvavimo baudžiamojoje byloje būtų daromas poveikis jūsų tapatybei ir dėl to būtų labai pakenkta jūsų arba jūsų giminaičio gyvenimui, sveikatai arba asmeninei laisvei.

Tyrimą atliekantis teisėjas nuspręs dėl specialios apsaugos liudytojui, kurios gali prašyti prokuratūra, suteikimo, todėl dėl šios rūšies apsaugos turite kreiptis į prokuratūrą. Jeigu paskelbiama, kad jums taikoma speciali liudytojo apsauga, jus gali apklausti tik tyrimą atliekantis teisėjas ir negalite gauti šaukimo į teisminį bylos nagrinėjimą, jūsų vardas ir pavardė, asmens duomenys ir informacija apie gyvenamąją vietą bus tvarkomi konfidencialiai ir neatskleidžiami kaltinamajam ir jo advokatui.

Apsauga jums taip pat gali būti suteikiama pagal specialią apsaugos programą. Jei dalyvaujate tokioje programoje, galite būti kviečiamas į procesinius veiksmus arba apie juos informuojamas, arba jums dokumentai gali būti siunčiami per už jūsų apsaugą atsakingą įstaigą, o tos įstaigos adresas bus nurodytas kaip jūsų gyvenamoji vieta. Niekam, įskaitant institucijas, negali būti teikiamos dokumentų, kuriuose yra informacijos apie jus, kopijos, išskyrus atvejus, kai tai leidžia už jūsų apsaugą atsakinga institucija. Šiuo atveju galite atsisakyti duoti parodymus, kuriuose tiesiogiai ar netiesiogiai pateikiama informacija apie jūsų naują tapatybę arba gyvenamąją vietą.

Jei jūsų atžvilgiu padaroma nusikalstama veika, už kurią skiriama laisvės atėmimo bausmė, galite prašyti teismo liepti kaltinamajam susilaikyti nuo bendravimo su jumis nuo dešimties iki šešiasdešimties dienų.

Kokio pobūdžio apsaugos esama? Kas gali man suteikti apsaugą?

Baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu teismas, prokuroras ir tyrimą atliekanti institucija nuolat nagrinės, ar esate auka, kuriai speciali apsauga reikalinga atsižvelgiant į faktus ir aplinkybes, kurios yra būdingos jūsų asmeniui, ir gyvenimo sąlygas, taip pat į nusikalstamos veikos pobūdį arba aplinkybes, iš kurių galima padaryti išvadą, kad auka baudžiamajoje byloje turi specialiųjų poreikių. Iš esmės šiuo atveju baudžiamąją bylą nagrinėjantis teismas, prokuratūra arba tyrimą atliekanti institucija gali liepti taikyti jūsų asmens apsaugos priemones ir nustatyti, kad policija užtikrintų asmens apsaugą ir atsakyme į 7 klausimą aprašytos apsaugos programos įgyvendinimą, kartu teismas gali priimti ribojamąją nutartį.

Ar kas nors įvertins mano bylą, kad nustatytų galimą tolesnę nusikaltimo vykdytojo daromą žalą?

Taip. Teismas, prokuratūra ir tyrimą atliekanti institucija turi esminę funkciją užtikrinti, kad nusikaltėlis ateityje nepadarytų papildomų nusikalstamų veikų. Šio tikslo siekiama prievartos priemonėmis, kurias taikant daugiausia dėmesio skiriama kaltinamajam ir jo asmeninėms aplinkybėms, susijusioms su kaltinamojo laisvės praradimu arba apribojimu (pvz., apribojamoji nutartis, komendanto valanda), ir, kita vertus, priemonėmis, kuriomis užtikrinama tinkama jūsų globa ir apsauga ir kurios yra pagrįstos ypatingu dėmesiu jūsų, kaip aukos, interesams.

Ar kas nors įvertins mano bylą, kad nustatytų galimą tolesnę baudžiamosios teisenos sistemos daromą žalą (tyrimo arba teisminio nagrinėjimo metu)?

Taip. Baudžiamosiose bylose procesiniams veiksams, susijusiems su jūsų, kaip liudytojo, dalyvavimu, turi pasirengti ir juos atlikti teismas, prokuratūra ir tyrimą atliekanti institucija, ir tai turi padaryti taip, kad jie nebūtų be reikalo kartojami ir kad be reikalo nesusitiktumėte su kaltinamuoju. Šiuo tikslu, pvz., jūsų akistata su kaltinamuoju gali būti praleidžiama jūsų prašymu arba *ex officio*, kaltinamasis gali būti išvedamas iš teismo posėdžių salės jūsų apklausos metu, be to, jus galima apklausti naudojant telekomunikacijos priemones (net ir iškraipant jūsų veido bruožus arba balsą).

Kokia apsauga numatyta ypač pažeidžiamoms aukoms?

Jei esate auka, kuriai speciali apsauga reikalinga atsižvelgiant į jūsų asmenybę apibūdinančius faktus ir aplinkybes ir į gyvenimo sąlygas arba nusikalstamos veikos pobūdį ar aplinkybes, baudžiamoji byla bus rengiama skiriant jums ypatingą dėmesį, o bet kokiems procesiniams veiksams, darantiems jums poveikį (atsižvelgiant į bylos interesus), bus pasirengiama, ir jie bus vykdomi kuo labiau atsižvelgiant į jūsų poreikius.

Esu nepilnametis. Ar turiu specialių teisių?

Laikantis Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 1989 m. lapkričio 20 d. priimtose Vaiko teisių apsaugos konvencijos, pagal Vengrijos teisinę sistemą asmuo laikomas vaiku, jei jis nėra sulaukęs 18 metų.

Baudžiamajoje byloje, kurioje aukos yra nepilnamečiai, paprastai reikalaujama, kad valdžios ir teisminės institucijos užtikrintų visapusišką tarptautinėse konvencijose nustatytą vaiko teisių taikymą, visų pirma tai pasakytina apie ypatingą dėmesį „*vaiko interesams*“ priimant sprendimus, kurie daro poveikį nepilnamečiams.

Baudžiamosiose bylose nepilnametės aukos turi papildomų teisių, palyginti su suaugusiaisiais, ir joms suteikiama papildoma apsauga. Jei auka baudžiamosios bylos iškėlimo metu nėra sulaukusi 18 metų, ji bus laikoma „specialiųjų poreikių turinčia auka“ šiuo tikslu nepateikiant atskiro prašymo.

Pagal bendrą taisyklę veiksams, susijusiems su specialiųjų poreikių turinčiomis aukomis, turi būti pasirengiama, ir

jie aukos atžvilgiu turi būti atliekami ypač kruopščiai ir kuo labiau atsižvelgiant į jos poreikius.

18 metų nesulaukusios aukos turi papildomų specialių teisių, palyginti su suaugusiaisiais.

1. Baudžiamoji byla pagreitinta tvarka turi būti nagrinėjama dėl nusikalstamų veikų gyvybei ir galūnėms arba sveikatai arba lytinei laisvei ir dėl lytinių nusikalstamų veikų, taip pat dėl nusikalstamų veikų vaikų ir šeimos interesams arba smurtinių nusikalstamų veikų kitiems asmenims, jeigu, atsižvelgiant į vaiko interesus, kuo greitesnis baudžiamosios bylos užbaigimas yra pateisinamas. Baudžiamosios bylos nagrinėjimas pagreitinta tvarka ypač pateisinamas, kai buvo smarkiai pakenkta aukos fiziniam, psichiniam arba moraliniam vystymuisi arba kai atsakovas yra atsakingas už aukos auginimą, priežiūrą arba globą bylos nagrinėjimo metu arba kitaip gyvena aukos aplinkoje.
2. Papildomų atsargumo priemonių reikėtų imtis žodžiu arba raštu bendraujant su auka. Nepilnamečius apie jų teises ir pareigas būtina informuoti jų amžių ir brandą atitinkančiu būdu ir prireikus jiems reikėtų pateikti papildomus išaiškinimus ir patikslinimus.
3. Nepilnamečio globėjas turi būti informuojamas apie teismo šaukimą ir tas pranešimas turi būti įteiktas kartu su prašymu užtikrinti nepilnamečio dalyvavimą.
4. Nepilnamečio teisinis atstovas, rėmėjas ir globėjas gali dalyvauti apklausiant nepilnamečių, kuris yra liudytojas. Liudytoją lydintis asmuo turi teisę, kad jam būtų atlyginamos tos pačios išlaidos, kurias patiria liudytojas.
5. Nepilnamečio parodymų negalima tikrinti patikimumo nustatymo priemonėmis (poligrafu).
6. Jei įstatyme nenustatyta asmeninio bendradarbiavimo pareiga, nepilnamečio teises taip pat gali įgyvendinti jo teisinis atstovas.
7. Apklausa gali būti rengiama naudojant uždarnosios grandinės sistemą (vaizdo konferenciją). Šiuo atveju auka nuvedama į specialią patalpą, kurioje gali su teismo nagrinėjimo posėdžių salėje esančiais asmenimis bendrauti naudojant prietaisą, kuriuo tiesiogiai perduodamas vaizdas ir garsas (vaizdo konferencija).
8. Siekdamas apsaugoti byloje dalyvaujantį nepilnamečių, teismas, *ex officio* arba gavęs prašymą, gali rengti uždarą teismo posėdį.
9. Jei prokuroras nori apklausti specialiųjų poreikių turinčią auką kaip liudytoją baudžiamojoje byloje, kurioje nagrinėjama nusikalstama veika lytinei laisvei, lytinė nusikalstama veika arba nusikalstama veika giminaičio asmeniui, auką gali apklausti tik tos pačios lyties asmuo, jeigu to prašo auka ir jeigu tai nedarys neigiamo poveikio bylos interesams.

14 metų nesulaukusios aukos, be pirmiau išvardytųjų, turi toliau nurodytas specialiąsias teises:

1. Auka gali būti apklausama kaip liudytoja, jeigu iš parodymų gaunamų įrodymų negalima pakeisti. Auka akistatoje turi dalyvauti tik jei tai jai nesukels baimės.
2. Šaukimas į teismą ir pranešimai apie liudytojo apklausą turi būti įteikiami jų gyvenamajame rajone. Apie šaukimo į teismą faktą turi būti pranešama ir pranešimas perduodamas nepilnamečio atstovui.
3. Prieš pareiškiant oficialius kaltinimus, tyrimą atliekantis teisėjas apklaus nepilnamečių, jei yra pagrįstų pagrindų daryti prielaidą, kad vieša apklausa neigiamai paveiks nepilnamečio asmenybės vystymąsi. Teisinis atstovas, globėjas ir liudytojo vardu veikiantis advokatas gali prašyti, kad liudytoją prokuratūroje apklaustų tyrimą atliekantis teisėjas. Jeigu tenkinamos įstatyme nustatytos sąlygos, prokuroras prašo, kad nepilnamečių būtų apklausiamas tokiu būdu. Atsakovas ir atsakovo advokatas gali nedalyvauti tyrimą atliekančio teisėjo rengiamame posėdyje.
4. Liudytojas apklausiamas specialiai nepilnamečių apklausai pritaikytoje patalpoje. Šios taisyklės išimtys leidžiamos tik išimtiniais atvejais. Apklausa taip pat gali būti rengiama naudojant uždarnosios grandinės sistemą (vaizdo konferenciją).
5. Jaunesnio nei 14 metų liudytojo apklausa turi būti įrašoma naudojant vaizdo arba garso įrašymo įrenginį. Jeigu nepilnamečiai yra vyresni nei 14 metų, tai leidžiama tik jeigu leidžiama sumokėti išlaidų avansą.
6. Nepilnamečiai negali būti šaukiami į viešą apklausą, jeigu tyrimą atliekantis teisėjas jį apklausė prieš pareiškiant oficialius kaltinimus.
7. Jei tyrimą atliekantis teisėjas neapklausė nepilnamečio prieš pareiškiant oficialius kaltinimus, tačiau vėliau liudytoją būtina apklausti, nepilnamečių gali būti apklausiamas tik neteismo bylos nagrinėjimo metu. Jei teismo bylos nagrinėjimo metu nepilnamečių sulaukė 14 metų, bylą nagrinėjantis teismas jį taip pat gali apklausti konkrečiai pagrįstais atvejais. Abiem atvejais gali būti išsiverčiama be pranešimo įteikimo kaltinamajam ir kaltinamojo advokatui.

Mano šeimos narys mirė padarius nusikaltimą. Kokios mano teisės?

Aukas, mirusias prieš iškeliant baudžiamąją bylą arba ją iškelus, gali pakeisti aukos teises galintis įgyvendinti tiesioginės linijos giminaitis, sutuoktinis (-ė), gyvenimo partneris (-ė), brolis arba sesuo, teisinis atstovas arba išlaikomas asmuo, kuriam parama teikiama pagal susitarimą arba teisės aktus.

Jei tokią teisę turi daugiau nei vienas asmuo, atitinkami asmenys gali paskirti aukos teises įgyvendinantį asmenį. Jei tokio susitarimo nėra, asmuo, kuris pirmas ėmėsi veiksmų byloje, gali įgyvendinti aukos teises.

Mano šeimos narys tapo nusikaltimo auka. Kokios mano teisės?

Jei įstatyme nenustatyta asmeninio bendradarbiavimo pareiga, aukos teises taip pat gali įgyvendinti jo teisinis atstovas. Advokatas arba pilnametis giminaitis gali veikti kaip atstovas remdamasis įgaliojimu.

Jei pareiškėjas pateikia žodinį skundą, jo paskirtas pilnametis asmuo gali dalyvauti apklausoje, kad suteiktų savo paramą (įskaitant kalbinę paramą), jei to asmens dalyvavimas nedaro neigiamo poveikio bylos interesams.

Tyrimo veiksmuose, kuriuose privalote arba galite dalyvauti, taip pat gali dalyvauti jūsų atstovas, padėjėjas ir, jei tai neprieštaruoja bylos interesams, jūsų nurodytas pilnametis asmuo. Pirmiau nurodyta taisyklė taikoma vykdant aukos apklausą ir vykdant aukos kaip liudytojo apklausą.

Mirus prokuroro funkcijas perėmusiam privačiam kaltintojui, jį per trisdešimt dienų gali pakeisti tiesioginės linijos giminaitis, sutuoktinis (-ė), gyvenimo partneris (-ė), brolis arba sesuo, teisinis atstovas arba išlaikomas asmuo, kuriam parama teikiama pagal susitarimą arba teisės aktus.

Ar galiu pasinaudoti tarpininkavimo paslaugomis? Kokiomis sąlygomis? Ar būsiu saugus vykstant tarpininkavimo procesui?

Pagrindinis tarpininkavimo procedūros tikslas – užtikrinti kompensaciją už kaltinamojo padaryto nusikaltimo pasekmes aukai priimtiniu būdu. Todėl tarpininkavimo procedūroje reikėtų stengtis pasiekti tinkamą kaltinamojo ir aukos susitarimą dėl žalos atlyginimo.

Jei tenkinamos įstatyme nustatytos sąlygos, prokuroras arba teisėjas, jei byla nagrinėjama teisme, gali atidėti bylos nagrinėjimą ne ilgesniam nei šešių mėnesių terminui ir priimti nutartį dėl tarpininkavimo.

Baudžiamosiose bylose nutartis dėl tarpininkavimo gali būti priimama, jei tenkinamos toliau nurodytos sąlygos:

- kaltinamasis arba auka nurodo tarpininkavimą arba savanoriškai sutinka su juo;
- baudžiamoji byla buvo pradėta dėl nusikaltimo gyvybei ir galūnėms arba sveikatai, žmogaus orumui ir kitoms pagrindinėms žmogaus teisėms, kelių eismo saugumo taisyklių pažeidimo arba nusikaltimo nuosavybei arba intelektinėms teisėms ir už nusikaltimą yra baudžiama laisvės atėmimo bausme, kuri neviršija penkerių metų;
- pagal Baudžiamąjį kodeksą po sėkmingos tarpininkavimo procedūros baudžiamoji byla gali būti nutraukiama arba bausmė gali būti sumažinama be apribojimų;
- įtariamasis prieš pareiškiant jam oficialius kaltinimus pripažino savo kaltę ir sutiko bei gali atkurti ankstesnę padėtį skirdamas išteklius ir tiek, kiek su tuo sutinka auka;
- baudžiamoji byla gali būti nerengiama atsižvelgiant į nusikaltimo pobūdį, jo padarymo būdą ir asmenines kaltinamojo aplinkybes arba jeigu yra pagrįstų priežasčių manyti, kad teismas įvertins restitucijos galimybę, kurią užtikrins kaltinamasis, atsižvelgdamas į paskirtą bausmę.

Auka gali prašyti taikyti tarpininkavimą bet kuriame procedūros etape. Tačiau tarpininkavimo procedūra gali būti taikoma tik kartą kiekvienoje byloje, todėl, jeigu tarpininkavimo procesas užbaigiamas nesėkmingai, kad ir kokia būtų tokios nesėkmės priežastis, jo negalima pakartoti.

Šiuo tikslu valstybės apmokytas ir įdarbintas tarpininkas turi pareigą užtikrinti tinkamą tarpininkavimo procedūros eigą. Tarpininkavimo procedūros metu auka gali nuspręsti susitikti tik su kaltinamuoju dalyvaujant tarpininkui, ir šiuo požiūriu tarpininko asmuo suteikia pakankamą aukos asmeninę apsaugą.

Kur galiu rasti teisės aktą, kuriame būtų išdėstytos mano teisės?

- 1998 m. Baudžiamojo proceso įstatymas Nr. XIX;
- 2012 m. Baudžiamojo kodekso įstatymas Nr. C;
- 1991 m. Įstatymas Nr. LXIV dėl 1989 m. lapkričio 20 d. Niujorke pasirašytos JT vaiko teisių konvencijos paskelbimo;
- 2005 m. Paramos nusikaltimų aukoms ir valstybinės kompensacijos įstatymas Nr. CXXXV;
- 2003 m. Teisinės pagalbos įstatymas Nr. LXXX;
- 2001 m. Baudžiamosiose bylose ir kaimyninėse jurisdikcijose dalyvaujančių asmenų apsaugos programos įstatymas Nr. LXXXV;
- 2006 m. Baudžiamosiose bylose vykdomos tarpininkavimo veiklos įstatymas Nr. CXXIII;
- 2015 m. gruodžio 12 d. vidaus reikalų ministro dekretas Nr. 64/2015 dėl policijos užduočių, susijusių su parama aukoms;
- 1999 m. vasario 26 d. Vyriausybės dekretas Nr. 34/1999 dėl baudžiamosiose bylose dalyvaujančių asmenų asmeninės apsaugos ir tokią apsaugą užtikrinančių institucijų darbuotojų apsaugos nustatymo sąlygų ir įgyvendinimo taisyklių;
- 2003 m. birželio 24 d. vidaus reikalų ministro ir teisingumo ministro bendras dekretas Nr. 23/2003 dėl išsamių Vidaus reikalų ministerijai pavaldžių tyrimus atliekančių institucijų tyrimo taisyklių ir tiriamųjų veiksmų įrašymo naudojant kitas priemones nei protokolą taisyklių;
- 2016 m. gruodžio 23 d. teisingumo ministro dekretas Nr. 25/2016 dėl valstybinio kaltinamojo ir kaltinamojo advokato išlaidų atlyginimo ir dėl baudžiamosiose bylose dalyvaujančių asmenų išlaidų ir mokesčių atlyginimo;
- 2008 m. birželio 27 d. teisingumo ir teisėsaugos ministro dekretas Nr. 14/2008 dėl liudytojų išlaidų atlyginimo;
- 2003 m. birželio 24 d. teisingumo ministro, vidaus reikalų ministro ir finansų ministro bendras dekretas Nr. 21/2003 dėl baudžiamosios bylos išlaidų kompensavimo avansu;
- 2013 m. sausio 31 d. Nacionalinės policijos būstinės nutarimas Nr. 2/2013 dėl policijos užduočių, susijusių su parama aukoms.

■ Paskutinis naujinimas: 18/07/2025

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.